

KOKA CELTNE – MŪŽĪGA VĒRTĪBA BŪVNICĪBĀ

Latvijā gadu simtiem visizplatītākais un pieņemamākais būvniecības materiāls ir bijis koks. Mājīgs, izturīgs, piemērots visdažādākajām būvēm – saimes mājai, baznīcai, rijai, klētij, kūtij, krogam. Brauc uz kuru Latvijas pusi vēlies, visur redzēsi kā jau laika gaitā nomelnējušas, bet vēl gana stipras, tā nesen būvētas, zeltaini brūnas koka celtnes. Nav īsti skaidrs, kā toreiz ļaudis zināja, kad mežs cērtams, lai no baļķiem iznāktu lietkoki. Augstu skolu nebija, un gadu gaitā gūtā pieredze gāja no mutes mutē. Izrādās, ka tad, ja plānots celt guļbūvi, koks vislabāk cērtams februārī un tad septiņus gadus piemērotos apstākļos žāvējams un uzglabājams. Pēc tam jau nāmdaris bēdu nezināja un uzceltā būve kalpoja vairākām paaudzēm.

Bet, lai tā vēl ilgāk kalpotu, nepieciešams lietot piemērotus koksnes aizsardzības līdzekļus, kas tagad ir daudz un dažādi un ir nopērkamī Latvijas tirgū. Lai saprastu, kas tik vērtīgs, brīnumains un neatkārtojams ir koka būvēs, mēs nolēmām izvaicāt cilvēkus, kurus vieno vairākas kopīgas lietas: mīlestība pret koka būvi, godīga un pārdomāta rīcība – gan koka namu ceļot no jauna, gan veco saglabājot, gan arī fakts, ka viņi visi ir piedalījušies konkursā «*Pinotex* balva koka namam 2005». Redakcijas izvēlētie konkursa dalībnieki ir ieguvuši apbalvojumus, un viņiem visiem mēs nolēmām uzdot vienādus, bet, mūsu prāt, būtiskus jautājumus, lai saprastu, kāpēc gan arhitekts Andris Ģērmanis, kurš ieguva 1. vietu konkursa nominācijā «Koka nama projekts» par skiču projektu dzīvojamai mājai, gan Ilgvars Zauls, kurš saņēma SIA «Dziedrs» speciālbalvu – dārza dekoru – par koka jaunbūvi, gan arī Raitis Kārklīņš par 1. vietu nominācijā «Koka jaunbūve», ir augstā godā cēlušī koku kā būvmaterialu, kā arī nolēmuši piedalīties «*La Sadolin*» uzņēmuma organizētajā konkursā.

Gavaru ģimenes māja «Cerīņi» (1. vieta nomin. «Atjaunotais senais koka nams»)

Tā kā savu speciālbalvu iedibināja arī SIA «Dziedrs», bet šā uzņēmuma vadītājam Kārlim Apinim, kas bija arī žūrijas loceklis, ir vairāku gadu garumā iegūta pieredze un speciālista izpratne par koku kā galveno būves sastāvdaļu, tad arī viņam tika uzdoti tie paši jautājumi.

1. **Ko jums deva piedalīšanās firmas «La Sadolin» organizētajā konkursā?**
2. **Kādu jūs redzat koka būvju nākotni Latvijā?**
3. **Kādi, jūsuprāt, ir labākie koka būvju aizsardzības materiāli?**

Kārlis Apinis, Latvijas Amatniecības kameras viceprezidents, Namdaru biedrības vadītājs, SIA «DZIEDRS» valdes priekšsēdētājs:

1. Pirmo reizi man bija iespēja piedalīties «*La Sadolin*» organizētajā konkursā «Koka māja». Konkursā piedalījās gan jaunu, gan restaurētu māju īpašnieki, gan arhitekti ar savām vēl nerealizētajām iecerēm. Dalībnieku vidū bija kā amatieri, tā arī augsti profesionāli celtnieki.

Latvijā ar koka māju celtniecību nodarbojas vairāk nekā simt firmu, kas katru gadu vidēji uzbūvē vismaz 2–3 mājas, nerunājot nemaz par rūpnieciski ražotajām mājām, kuru apjoms ir krietni lielāks. Ne visas šīs no jauna tapušās un restaurētās mājas ir iespējams apzināt un apskatīt. Šādi konkursi dod iespēju apzināt daļu no šīm būvēm un palīdzēt šo māju īpašniekiem ar padomu, kā kopjamas koka būves, kādas ir mājas būvniecības laikā pieļautās kļūdas, kā tās labot, kā arī skaidrot nākamajiem būvētgrībētājiem, uz ko jāvērs uzmanība šādu māju būves laikā.

Raita Kārklīņa guļbūve «Jaunbreguļi» (1. vieta nomin. «Koka jaunbūve»)

2. Latvijā pirms kara bija vairāk nekā pusmiljons koka celtnu, tajā skaitā dzīvojamās mājas, kūtis, pirtis un citas saimniecības ēkas. Lauku sēta bija Latvijas ainavas neatņemama sastāvdaļa. Tās saimnieki ļoti rūpējās un kopa savas koka mājas un ar tām arī ļoti lepojās. Mums šodien vēl ļoti jāsaspringst, lai atgrieztu kaut pusi no kādreiz tik sakoptās Latvijas ainavas. Iztīrītu ar alkšņiem aizaugušās pļavas, sakoptu pagalmus un atjaunotu koka būves. Tas jau viss arī pamazām notiek, un ar katru gadu arvien straujāk un straujāk. Savus mantotos lauku īpašumus sāk sakopt to jaunie saimnieki. Katrā pagastā jau var atrast sētu, kurā ar prieku ieiet un atpūsties, vai arī pārļaut nakti. Un nu jau katrā ceļmalā ik pēc pārdesmit kilometriem var atrast omulīgu krodziņu, kur veldzēties, remdēt izsalkumu un rast naktsmājas.

Tas viss ir jauki, tikai vairāk gribētos redzēt būves, kādas bija raksturīgas agrāk. Tagad daudzas guļbūves ceļ «sedlu pakšos» un «norvēģu pakšos», kas ir pilnīgi neraksturīgi Latvijai. Redzot šādas būves, brīžiem nevar saprast, kur atrodamies – Latvijā, Norvēģijā vai kur citur. Arī darbu kvalitāte ne visur ir teicama. Bet Latvijā nu jau ir vairākas guļbūvju amatniecības skolas, un to absolventi ar katru gadu ir labāk sagatavoti. Par Latvijas amatnieku darba tikumu un augsto kvalifikāciju atzinīgus vārdus teica 3. Starptautiskās guļbūvētāju konferences dalībnieki, kas 2005. gada oktobra sākumā pulcējās Rīgā. Pateicoties Latvijas Amatniecības kamerei, Latvijas amatnieku slava ir izskanējusi pa visu pasauli.

3. Koka māja ir kā dzīvs organisms, par kuru ir jā rūpējas visu tās pastāvēšanas laiku. Ja koka māja tiks regulāri kopta, tā stāvēs vairākus gadsimtus. Dzīvs piemērs ir Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs,

Dzintara Dvinska nams «Cīruļi» (2. vieta nomin. «Atjaunotais senais koka nams»)